

Warszawa, dnia 20 grudnia 2012 r.

Sprawozdanie
z wyjazdu do Orlando (USA) na zaproszenie
National Association of State Boards of Accountancy
(NASBA, „Krajowe Stowarzyszenie Stanowych Rad Rachunkowości”)
w dniach 31 października – 1 listopada 2012 r.

W dniach 31 października – 1 listopada 2012 r. w Orlando, w USA, Grzegorz Skrzyszewski, członek Krajowej Komisji Nadzoru Krajowej Izby Biegłych Rewidentów oraz Maciej Chorostkowski, zastępca dyrektora Biura Krajowej Izby Biegłych Rewidentów uczestniczyli w 5 *Międzynarodowym Dorocznym Forum*, organizowanym przez NASBA.

Konferencja rozpoczęła się w dniu 31 października 2012 r. uroczystym powitaniem wszystkich obecnych gości przez Laurie Tish, przewodniczącą NASBA Global Strategies Committee („Komisja ds. globalnych strategii” NASBA).

Pierwszym prelegentem był Anton Colella, dyrektor wykonawczy Institute of Chartered Accountants of Scotland (ICA, „Instytut Biegłych Księgowych w Szkocji”), który omówił kwestię wykonywania zawodu biegłego rewidenta w ujęciu globalnym. Powiedział, że jak każda profesja, tak i ta ma swoje marzenia i ambicje. Dodał, że problem jednak w tym, iż spada liczba osób zainteresowanych wykonywaniem zawodu biegłego rewidenta. Powiedział, że coraz więcej biegłych rewidentów zastanawia się nad miejscem profesji w społeczeństwie. Dodał, że sam zadaje sobie pytanie, czy rewizja finansowa w dalszym ciągu oznacza powołanie. Powiedział, że niestety obecne czasy, w tym kryzys gospodarczy, nasuwają również pytanie, czy etyka i jej granice powinny być przesuwane. Stwierdził, że, jego zdaniem, odpowiedzią jest to, że właśnie teraz, w trudnej sytuacji gospodarczej, biegli rewidenci powinni szczególnie pielęgnować fundamenty zawodu, by przekazać wartości kolejnym pokoleniom. Przekazał, że o ile w USA w dalszym ciągu kobiety stanowią mniejszość w organach zarządzających firm audytorskich, to np. w Rosji i Kazachstanie sytuacja wygląda dokładnie odwrotnie. Powiedział, że regulatorzy nie kreuja profesji, a ich zadaniem jest jej wspomaganie, współpraca z biegłymi rewidentami. Dodał, że młodzi ludzie są w coraz mniejszym stopniu zainteresowani wykonywaniem zawodu biegłego rewidenta, z kolei społeczeństwo coraz bardziej zainteresowane jest krótkim przekazem, co oznacza, że nie jest w stanie skoncentrować się na długich raportach. Przekazał, iż profesja w przyszłości będzie musiała odpowiedzieć na te oczekiwania w postaci zmiany wzorów sprawozdań z wykonywania czynności rewizji finansowej.

Kolejno wystąpił Kevin J. Dancey, prezes oraz CEO Canadian Institute of Chartered Accountants (CICA, „Kanadyjski Instytut Biegłych księgowych”), który na wstępie przekazał, że obecnie funkcjonujące trzy tytuły w ramach profesji biegłego rewidenta w Kanadzie zostaną zastąpione jednym – na wzór rozwiązań amerykańskich. Powiedział, że w Kanadzie obecnie działa ok. 40 ciał nadzorczych nad profesją (pomimo tego to CICA jest odpowiedzialna za ustanawianie kanadyjskich standardów zawodowych), co powoduje duże koszty funkcjonowania zawodu. Dodał, że taka liczba nadzorców powoduje funkcjonowanie w ramach ich struktur wielu ciał, komisji, które powielają swoje uprawnienia i wykonywaną pracę. Powiedział, że to właśnie dlatego w dniu 11 maja br. opublikowano ramy prawne ws. możliwości uzyskiwania jednego tytułu – CPA („Certified Public Accountant”, odpowiednik polskiego biegłego rewidenta – *przyp. autora sprawozdania*), który otrzymywałyby osoby posiadające jedno z trzech obecnie funkcjonujących uprawnień

zawodowych. Dodał, że pomoże to w bardziej swobodnym świadczeniu usług przez kanadyjskich CPA na terytorium USA. Na koniec przekazał, iż na początku 2013 r., w efekcie omawianych zmian, powstanie jedna organizacja skupiająca kanadyjskich biegłych rewidentów.

W dalszej kolejności odbył się panel dyskusyjny, poświęcony kwestiom wykonywania zawodu biegłego rewidenta na tle uwarunkowań gospodarczych, środowiskowych oraz społecznych.

Sam Cotterell, przewodniczący Rady Doradczej Komisji ds. globalnej strategii oraz Komisji ds. nominacji NASBA – jako pierwszy z panelistów – omówił temat dotyczący Corporate Sustainability Report (CSR, pol. raport nt. zrównoważonego rozwoju – *przyp. autora sprawozdania*). Przedstawił definicje zrównoważonego rozwoju, zgodnie z którymi jest to „spełnianie oczekiwań obecnych pokoleń bez szkody dla potrzeb przyszłych pokoleń” lub – autorstwa Uniwersytetu Północnej Karoliny – „sposób prowadzenia działalności gospodarczej, który przynosi zysk i jednocześnie nie przynosi szkody ludziom oraz planecie”. Dodał, że badania naukowe udowodniły zależność w długim okresie czasu pomiędzy polityką zrównoważonego rozwoju firmy a jej rozwojem. Powiedział, że w raportach CSR przedstawiane są oddziaływania podmiotu na jej klientów, pracowników, udziałowców, społeczność, w której podmiot funkcjonuje, oraz środowisko. Dodał, że CPA w USA są przygotowani do atestowania raportów CSR. Stwierdził, Raporty te stanowią istotny wkład w budowanie świadomości otoczenia podmiotu na temat jego funkcjonowania, przez co możliwe jest promowanie jednostek gospodarczych racjonalnie gospodarujących zasobami, w tym rzadkimi, takimi jak np. woda. Powiedział, że w USA obecnie nie ma obowiązku raportowania nt. zrównoważonego rozwoju dla wszystkich jednostek gospodarczych, a jedynie dla tych, które dokonują transakcji w wymiarze globalnym. Dodał, że wydaje się jednak, iż taki obowiązek dla wszystkich – jest tylko kwestią czasu.

Mike Wallace, dyrektor w Global Reporting Initiative's Focal Point przedstawił kwestię trendów w sprawozdawczości nt. zrównoważonego rozwoju. Powiedział, że coraz więcej podmiotów jest „przymuszanych” do tego raportowania nie poprzez bezpośrednie regulacje prawne, a poprzez naciski uczestników rynku, np. banków, pracowników, udziałowców czy różnego rodzaju stowarzyszeń, nie wspominając o klientach. Dodał, że obecnie w ponad 30 krajach na świecie istnieją regulacje prawne obligujące określone grupy podmiotów do wydawania raportów CSR. Powiedział, że w USA raporty takie emitują przykładowo następujące podmioty: USPS, US Army (Armia Amerykańska), U.S. Securities and Exchange Commission (SEC, „Komisja Papierów Wartościowych i Giełd”), U.S. Postal Service. Dodał, że z kolei wśród jednostek notowanych na parkiecie Dow Jones raporty CSR wydaje 95%, FTSE4Good – 78%, Nasdaq – 70%. Przytoczył dane z raportu KPMG przeprowadzonego w 2011 r., z których wynika, iż w ujęciu globalnym raporty CSR emituje 3.400 podmiotów z 34 krajów na świecie, w tym 250 podmiotów o zasięgu globalnym. Dodał, że liczba podmiotów sporządzających raporty nt. zrównoważonego rozwoju za 2011 r. w porównaniu do 2010 r. wzrosła o 46%.

Ostatnim prelegentem w panelu była Laurie Tish, która omówiła kwestię atestacji oraz weryfikacji raportów CSR. Powiedziała, że zrównoważony rozwój prowadzi w dłuższej perspektywie do redukcji kosztów i większej zyskowności. Dodała, że podmiot dzięki zrównoważonemu rozwojowi zmniejsza ryzyko pozwów sądowych, zmniejsza ryzyko utraty reputacji, staje się pożądanym pracodawcą, przez co przyciąga wysoko wykwalifikowanych pracowników. Powiedziała, że atestacja raportów CSR wiąże się z oceną nie tylko samego raportu, ale także weryfikacją np. materiałów reklamowych podmiotu, jej artykułów, nazewnictwa produktów, zawartości strony internetowej czy wewnętrznych regulaminów, np. w kwestii zachowań etycznych skierowanych do wszystkich pracowników, w tym osób odpowiedzialnych za zarządzanie podmiotem. Dodała, że zadaniem audytora w tym względzie jest ocena nie tylko faktu posiadania takich dokumentów, ale – co najbardziej

istotne – stosowania się do regulacji w nich zawartych. Powiedziała o najczęściej występujących kwestiach w procesie weryfikacji raportów CSR przez audytorów. Okazuje się, że:

- działy finansowo-księgowe nie wiedzą, że sporządza się raport CSR,
- osobami najbardziej zaangażowanymi w sporządzanie raportów CSR są pracownicy działów zasobów ludzkich (ang. Human resources – *przyp. autora sprawozdania*) oraz sprzedażowych,
- systemy informatyczne nie mają dedykowanych modułów na potrzeby sporządzania raportów CSR,
- przedstawiane przez podmiot informacje w raporcie CSR często okazują się „polepszonymi” lub raport w ogóle nie porusza istotnych kwestii, np. relacji podmiotu z klientami.

Laurie Tish powiedziała, że obecnie w USA większość atestacji raportów CSR dokonują osoby nieposiadające tytułu CPA, a w ujęciu globalnym nie istnieje wspólny standard poświęcony temu problemowi (np. w Australii, Japonii, Holandii oraz Wielkiej Brytanii stosowane są specyficzne krajowe regulacje w tym względzie).

Kolejnym prelegentem był Jim Sylph, dyrektor wykonawczy w International Federation of Accountants (IFAC, „Międzynarodowa Federacja Księgowych”), który przedstawił raport nt. bieżącej działalności IFAC. Przekazał, że w chwili obecnej IFAC skupia 173 organizacje zawodowe zrzeszające księgowych oraz biegłych rewidentów ze 129 krajów z całego świata. Przypomniał, że już w 2007 r. IFAC wydał komunikat, w którym przekazano, że regulacje prawne oraz standardy zawodowe dotyczące emitentów papierów wartościowych są niewystarczające dla ochrony inwestorów oraz zapewnienia stabilności rynków kapitałowych. Dodał, że obecnie IFAC koncentruje swoje działania na ustanawianiu wysokiej jakości standardów dla jednostek sektora publicznego, ich promowania oraz konwergencji z innymi standardami stosowanymi w różnych rejonach świata. Powiedział, że najważniejszym celem w tej materii jest ukończenie – do końca 2013 r. – ram konceptualnych sprawozdawczości finansowej dla jednostek sektora publicznego („Conceptual Framework for General Purpose Financial Reporting by Public Sector Entities”). Dodał, że priorytetem dla IFAC jest również kontynuowanie wysiłków na rzecz stworzenia jednego globalnego zestawu standardów rewizji finansowej w postaci „zweryfikowanych” (ang. „Clarified”) MSRF. Przekazał, że ponad 80 jurysdykcji krajowych (w tym 20 z 27 krajów z Unii Europejskiej) stosuje lub sygnalizuje chęć stosowania tych standardów. Powiedział, że IFAC prowadzi również zaawansowane prace nad zmianą International Education Standard 8 (IES 8, „Międzynarodowy Standard Edukacyjny 8”).

W dalszej kolejności wystąpiła Susan Currie, menadżer w Financial Reporting Council (FRC, „Rada ds. Sprawozdawczości Finansowej”), która przedstawiła temat „Regulacje z zakresu sprawozdawczości finansowej oraz rewizji finansowej: globalna perspektywa”. Powiedziała, że wdrożenie ww. regulacji nie polega tylko na ich adopcji do prawa krajowego, ale – co istotne – na bieżącym monitorowaniu ich działania przez organy nadzoru oraz stosowaniu środków dyscyplinarnych wobec tych, którzy się do tych regulacji nie stosują. Przypomniała, że MSSF tworzone są przez International Accounting Standards Board (IASB, „Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości”), MSRF zaś przez IFAC za pośrednictwem działającej w jego strukturach International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB, „Międzynarodowa Rada Standardów Rewizji Finansowej”). Przekazała, że większość liczących się gospodarek świata przyjęła do stosowania MSSF i MSRF (niekiedy z modyfikacjami wynikającymi z lokalnych uwarunkowań). Dodała, że organy nadzoru nad profesjami biegłych rewidentów w poszczególnych krajach coraz silniej współpracują ze sobą, czego wyrazem jest istnienie International Federation of Independent Audit Regulators (IFIAR, „Międzynarodowa Federacja Niezależnych Regulatorów Rewizji

Finansowej”). Powiedziała, że sprawozdania audytorów są coraz dłuższe w swej treści, co niestety nie przekłada się na ich zawartość merytoryczną, bowiem inwestorzy są bardziej zainteresowani oceną ryzyka działalności, a nie sprawozdawczością *ex post*. Dodała, że Komisja Europejska skłania się do wprowadzenia w niedalekiej przyszłości rozwiązań, zgodnie z którymi firmy audytorskie nie będą mogły świadczyć usług pozaaudytowych na rzecz klienta, którego sprawozdania finansowe badają. Przekazała, że audytorów w ujęciu globalnym z całą pewnością czekają zmiany, wśród których przewidywane jest m.in. zaostrzenie warunków ich niezależności. Dodała, że na terytorium Europy istnieje problem w przepływie usług audytowych pomiędzy poszczególnymi krajami, głównie ze względu na bariery językowe.

Kolejno wystąpił Philip Johnson, prezes Federation of European Accountants (FEE, „Europejska Federacja Ekspertów Księgowych”), który przedstawił temat wyzwań stojących przed księgowymi oraz biegłymi rewidentami w Unii Europejskiej. Powiedział, że obecnie mamy do czynienia z najbardziej intensywnym okresem dla rewizji finansowej pod względem zmian jej dotyczących. Dodał, że zmiany w Europie bezpośrednio oddziałują na Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB, „Rada Nadzoru nad Rachunkowością Spółek Publicznych”). Przedstawił ścieżkę procesu legislacyjnego w Unii Europejskiej. Powiedział, że w Europie trwają obecnie prace nad połączeniem (po uprzedniej zmianie ich treści) dyrektyw Unii Europejskiej nr 4 i 7, dotyczących rachunkowości, które polegają m.in. na:

- wprowadzeniu kategorii „mikro” podmiotów (opcjonalnie dla państw członkowskich Unii Europejskiej),
- ograniczeniu liczby obligatoryjnych ujawnień dla mniejszych podmiotów,
- harmonizacji kryteriów wielkości podmiotów gospodarczych we wszystkich krajach Unii Europejskiej,
- narzuceniu obowiązkowego badania sprawozdań finansowych dla średnich oraz dużych podmiotów gospodarczych oraz dla wszystkich jednostek zainteresowania publicznego (z jednoczesną opcją narzucenia obowiązku dla małych podmiotów w ramach poszczególnych legislacji),
- odejściu od dyskutowanej opcji adopcji pełnej wersji MSSF dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Dodał, że w kwestii rewizji finansowej proponowane kierunki zmian opublikowano w Zielonej księdze i dotyczą one następujących zagadnień:

- komunikacji biegłego rewidenta z uczestnikami rynku,
- niezależności firm audytorskich,
- zmiany składu osobowego organów nadzoru publicznego nad profesją biegłych rewidentów (brak możliwości zasiadania w nich praktyków),
- struktury rynku i jego koncentracji,
- utworzenia wspólnego unijnego rynku audytu,
- łatwiejszego uznawania uprawnień biegłego rewidenta pomiędzy krajami Wspólnoty,
- obowiązku stosowania MSRF dla wszystkich badań sprawozdań finansowych,
- poszerzenia kręgu jednostek zainteresowania publicznego,
- roli samorządów zawodowych biegłych rewidentów (dyskutowane jest sprowadzenie ich roli do rejestracji członków oraz firm audytorskich, czemu wyraźnie sprzeciwia się FEE),
- zmiany koncepcji rotacji firm audytorskich (maksymalnie 6 lat nieprzerwanej współpracy z klientem audytowym, z wyjątkami w przypadkach przeprowadzania tzw. „joint audits” <pol. „połączone badania” – *przyp. autora sprawozdania*>), a następnie co najmniej 4 lata zakazu świadczenia usług na rzecz tego samego podmiotu).

W kolejnym dniu konferencji pierwszym prelegentem był Federico Diomeda, prezes European Federation of Accountants and Auditors for SME's (EFAA, "Europejska Federacja Księgowych oraz Biegłych Rewidentów Małych i Średnich Przedsiębiorstw"), który omówił kwestię wykonywania tych zawodów w wymiarze transgranicznym. Przedstawił EFAA, w której skład wchodzi 14 organizacji z Europy, w tym m.in. z Francji, Hiszpanii, Szwecji, Polski, a także z Azerbejdżanu. Dodał, że organizacja skupia się na kwestii świadczenia usług zawodowych na rzecz małych i średnich podmiotów gospodarczych. Przekazał, iż pomimo często używanego terminu SMP (pol. MŚP, „Małe i Średnie Przedsiębiorstwa”) nie ma prawnej ustawowej definicji. Powiedział, że – jego zdaniem – Europę czeka adopcja jednego wspólnego zestawu standardów sprawozdawczości finansowej oraz rewizji finansowej w postaci, odpowiednio, MSSF i MSRF, jednakże procesowi temu towarzyszą różnego rodzaju spory, w tym o charakterze politycznym. Przekazał, że to właśnie SMP zatrudniają większość księgowych i biegłych rewidentów. Dodał, że bardzo istotnym problemem dla środowiska biegłych rewidentów są zamierzenia Unii Europejskiej w kwestii obniżenia progów, po przekroczeniu których jednostki zobligowane są do poddania swoich sprawozdań finansowych badaniu.

Następnie wystąpiła Beth H. Colleye, dyrektor Biura ds. międzynarodowych PCAOB. Powiedziała, że wraz z postępującą globalizacją granice pomiędzy państwami przestają istnieć w wymiarze geograficznym. Przypomniała, że PCAOB jest organem powstałym na mocy przepisów ustawy Sarbanes-Oxley Act, a jej priorytetem jest przeprowadzanie kontroli w firmach audytorskich badających sprawozdania finansowe emitentów papierów wartościowych w USA, ale także firm audytorskich, które uczestniczą w tych badaniach (np. w postaci przeprowadzenia badania jednostki zależnej od jednostki notowanej w USA), w tym zlokalizowanych poza granicami USA. Powiedziała, że jako że PCAOB w dalszym ciągu napotyka na problemy z przeprowadzaniem kontroli w firmach audytorskich spoza USA, w tym głównie z Chin i Unii Europejskiej, zdecydowano się na rozwiązanie, w myśl którego PCAOB będzie polegać na kontrolach dokonywanych przez organy nadzoru publicznego funkcjonujące w tych krajach. Przestrzegła jednak, iż jednym z warunków koniecznych do takiego działania jest uznanie przez PCAOB danego organu nadzoru publicznego za niezależny. W dalszej części przekazała, iż obecnie w PCAOB zarejestrowanych jest 2.375 firm audytorskich, w tym 913 z 84 krajów spoza USA.

Kolejnym prelegentem była Lisa Kaess, prezes ATRIUM Advisers, która przedstawiła temat „Dookoła świata w 30 minut”. Przekazała, że dzisiejszy świat cechuje niespotykana do tej pory złożoność i skomplikowanie. Powiedziała, że 2013 r., jej zdaniem, będzie wyjątkowo ciężki dla całej ludzkości. Dodała, że globalizacja dotyka wielu sfer życia człowieka. Przykładowo – utożsamiany z symbolem USA aparat telefoniczny iPhone jest tak naprawdę składany w Azji. Przekazała, że w chwili obecnej 23% długu publicznego USA jest w rękach Chin.

Ostatnim prelegentem był Roger Cunningham, prezes Ampris Strategy Group. Omówił on kwestię nieuchronności zmian. Powiedział, że Chiny w okresie ostatniej dekady zwiększyły czterokrotnie PKB, awansując z szóstej na drugą pozycję globalnych mocarstw gospodarczych. Dodał, że najbardziej popularnym kanałem sprzedażowym staje się Internet, co było nie do pomyślenia jeszcze na początku XXI w. Przekazał, że świadczy to o niespotykanym do tej pory tempie zachodzących zmian na świecie. Przekazał, że należy przyzwyczaić się do tego, iż świat będzie w dalszym ciągu przyspieszał, co również powinno zostać odzwierciedlone w sprawozdaniach finansowych, które nie mogą być w dalszym ciągu oparte w głównej mierze na informacjach ex post.

Na zakończenie przemówił Gaylen Hansen, wstępujący przewodniczący NASBA oraz były dyrektor wykonawczy NASBA, który podziękował zarówno prelegentom, jak i wszystkim gościom za przybycie i twórcze dyskusje. Zaprosił wszystkich obecnych na kolejne konferencje NASBA i – tym samym – dokonał uroczystego zamknięcia konferencji.

W konferencji wzięło udział ponad 100 zaproszonych gości.

Sporządził

Maciej Chorostkowski
Zastępca dyrektora
Biura Krajowej Izby Biegłych Rewidentów